

ЗА РАДЗІМУ

ОРГАН МАГІЛЁўСКАГА АБЛАСНОГА КАМІТЭТА КП(б)Б І ВЫКНАУЧАГА КАМІТЭТА МАГІЛЁўСКАГА АБЛАСНОГА СОВЕТА ДЭПУТАТАЎ ПРАЦОЎНЫХ

№ 27 | А У Т О Р А К, 8 Л Ю Т А Г А 1944 г. | ЦАНА 20 КАП.

АБ ПЕРАЎТВАРЭННІ НАРКОМАТА АБАРОНЫ І НАРКОМЗАМЕЖСПРАВЫ З АГУЛЬНАСАЮЗНЫХ У СІЮЗНА-РЭСПУБЛІКАНСКІЯ НАРКОМАТЫ ДАКЛАД ТАВ. В. М. МОЛАТАВА ў ВЯРХОЎНЫМ СОВЕЦЕ СССР 1-га ЛЮТАГА 1944 года

Таварышы дэпутаты!
Перад Вярхоўным Сове-там пастаўлена пытанне аб пераўтварэнні двух наркоматаў, Наркомата Абароны і Наркомзамежсправы, з агульнасаюзных у саюзна-рэспубліканскія наркоматы. Совет Народных Камісараў лічыць гэта пытанне ўпаўне-наспеўшым.

Справа ідзе не аб звычай-ным пераўтварэнні двух нар-коматаў. Справа ідзе, перш за ўсё, аб пастаўцы новых адказнейшых задач перад саюзнымі рэспублікамі. Пастаўлена пытанне аб новых задачах і правах саюз-ных рэспублік, па-першае, у справе абароны нашай краіны, і, па-другое, у галі-не знешніх зносін з замеж-нымі дзяржавамі і, у сувя-зі з гэтым, аб важных пера-ўтварэннях у нашай саюз-най дзяржаве.

Да гэтага часу саюзныя рэспублікі ўдзельнічалі ў агульнай справе стварэння, арганізацыі і ўзбраення Чырвонай Арміі. Наша ар-мія стваралася, як агульна-саюзная армія, а асобных вайсковых фарміраванняў рэспублік не існавала. Ця-пер прапануецца ўвесці вай-сковыя фарміраванні рэспуб-лік, якія павінны быць са-стаўнымі часткамі Чырвонай Арміі. У сувязі з гэтым уз-нікае патрэбнасць у ствар-энні Наркоматаў Абароны ў саюзных рэспубліках, а таксама неабходнасць пера-ўтварэння агульнасаюзнага Наркомата Абароны ў са-юзна-рэспубліканскі нарко-мат.

Пасля стварэння Саюза Савецкіх Рэспублік у 1922 годзе знешнія палітычныя

зносін былі сканцэнтраван-ны цалкам у агульнасаюз-ным Народным Камісарыя-це Замежных Спраў, пры-чым асобныя рэспублікі пе-радалі паўнамоцтвы па знешніх зносінах гэтаму наркомату. Цяпер урад Са-юза прапануе прадаставіць саюзным рэспублікам паў-намоцтвы ўступаць у не-пасрэдныя зносіны з замеж-нымі дзяржавамі і заклю-чаць з імі саглашэнні. На-туральна, што прадастаў-ленне рэспублікам паўна-моцтваў у галіне знешніх зносін выклікае неабход-насць стварэння Наркомза-межспраў у саюзных рэ-спубліках і неабходнасць пе-раўтварэння агульнасаюзна-га Наркомзамежсправы ў саюзна-рэспубліканскі нар-комат.

Сянь прапануемага пера-ўтварэння зусім яскраў. Гэ-та пераўтварэнне азначае вялікае расшырэнне дзей-насці саюзных рэспублік, якое стала магчымым у вы-ніку іх палітычнага, эканамічнага і культурнага рос-ту, інакш кажучы—у выніку іх нацыянальнага развіцця. У гэтым пельга не бачыць новага важнага шага ў практычным вырашэнні на-цыянальнага пытання ўмно-ганнацыянальнай савецкай дзяржаве, пельга не бачыць новай перамогі нашай Ленінска-Сталінскай нацыя-нальнай палітыкі. (АПЛА-ДЫСМЕНТЫ). Аднак, гэта пераўтварэнне стала магчы-мым не проста ў выніку ўмацавання нашых рэспуб-лік. Яно стала магчымым у выніку дасягнутага ўмаца-вання нашай агульнасаюз-най дзяржавы ў цэлым.

Адбыўшыся ўмацаванне Савецкага Саюза ўсяго пе-раканальней даказваецца тым, як наша Чырвоная Ар-мія, нясукая ўвесь цяжар барацьбы з галоўнымі сіла-мі апазнейшага ворага, б'е нямецка-фашысцкую армію і паспяхова прыбліжае мо-мант поўнага выгнання во-рага з савецкай тэрыторыі і яго поўны разгром. (АП-ЛАДЫСМЕНТЫ). Цяпер ужо больш чым відавочна, як скандальна праваліліся разлікі ворага на паражэн-не Чырвонай Арміі, і на-колькі блізарукі былі гітле-раўскія разлікі на раз'яднан-не народаў Савецкага Саю-за. Наша армія, у якую ўлі-ліся мільёны людзей ад усіх народаў Савецкага Саюза, і якой такую неадзіную да-памогу аказваюць нашы партызаны ў тылу ворага, з кожным днём усё больш паспяхова даказвае, як ума-цавалася наша краіна, які магучы савецкі лад, які вя-ліка дзямі савецкіх наро-даў. (АПЛАДЫСМЕНТЫ).

Цяперашняя прапанова аб пераўтварэнні ў галіне ар-ганізацыі абароны і знеш-ніх зносін, з вялікім расшы-рэннем функцыі саюзных рэспублік, павінна служыць новым падвэржэннем нашай унёўненасці ў моцнасці і росце сіл Савецкага Саю-за. Гэта ўпаўненасць дэман-струецца тым мацней, што мы прапануем правесці гэ-тыя пераўтварэнні ў разгар Айчынай вайны, калі так вяліка напружанне сіл нашых народаў, і калі не кожная дзяржава рашылася б на такія буйныя пераўтвар-энні.

Пераўтварэнне Наркомата Абароны

Пераходжу да пытання аб пераўтварэнні Наркомата Абароны.

Праектам Закона прапа-нуецца ўстанавіць, што са-юзныя рэспублікі арганізу-юць вайсковыя фарміраван-ні рэспублік і што Народ-ны Камісарыят Абароны пераўтварэцца з агульна-саюзнага ў саюзна-рэспублі-канскі. Адаведна гэтаму прапануецца ўнесці неаб-ходныя дапаўненні ў агуль-насаюзны Канстытуцыю.

У нас і ў цяперашні час існуюць нацыянальныя вай-сковыя фарміраванні ў Чыр-вонай Арміі. У нашай арміі маюцца вайсковыя фарміра-ванні: літоўскія, латышскія, эстонскія, грузінскія, азерб-айджанскія, армянскія, ка-

захскія і некаторыя іншыя. Некаторыя з гэтых вайско-вых частак былі створаны ўжо ў час Айчынай вайны. Цяпер, калі ўсе народы Са-вецкага Саюза імкнуцца за-паць сваё месца ў раліх Чырвонай Арміі, для нас мае важнае значэнне ўтвар-энне вайсковых фарміра-ванняў рэспублік.

Як вядома, у царскай Ра-сіі на ваенную службу не прызываліся некаторыя на-цыянальнасці і народнасці. Не прызываліся, напрыклад, узбекі, казакі, татжакі, тур-кмены, кіргізы, большасць народнасцей Паўночнага Каўказа, а таксама наро-днасці Поўначы. Царызі, на-туральна, не давяраў наро-дам, якіх ён трымаў у ка-

дзіяльным або поўкалі-яльным становішчы. Цар-ская ўлада нічога і не ра-біла для таго, каб падрых-таваць гэтыя народы да па-ступовага ўцягнення ў ар-мію.

У савецкі час становіцца карэнным чынам змяняецца. У нашым законадаўстве, разумеецца, няма правых абмежаванняў на прызыву ў армію для тых або другіх нацыянальнасцей. Але паві-нен быць прысці вядомы час, каб зрабіць магчымым фактычнае аздзіяўленне прызыву ў Чырвоную Ар-мію ва ўсіх частках Савецка-га Саюза. Часткова пры-звалі ў Чырвоную Армію праводзіліся за мінулыя го-ды і ў тых раёнах СССР,

дзе ў стары час не рабілася ваенных прызываў. Ствары-ліся і нацыянальныя вайско-выя часткі ў Чырвонай Ар-міі, але гэтыя фарміраванні да цяперашняга часу не маглі атрымаць свайго са-раўднага развіцця.

Цяпер становіцца змяні-лася к лепшаму. Ствары-ліся дастатковыя магчымасці для вайсковых фарміраван-няў у саюзных рэспубліках. Ва ўсіх рэспубліках маюцца не толькі кадры радавых байцоў, але і вядомыя кад-ры каманднага састава, які можа кіраваць адпаведнымі вайсковымі часткамі. Такім чынам, цяпер стварэнне вайсковых фарміраванняў у саюзных рэспубліках можа быць пастаўлена на цвёр-дыя ногі. Але для ажыццяў-лення гэтага задачы патрэб-на мець рэспубліканскія Наркоматы Абароны, а, значыцца, узнікае неабход-насць пераўтварэння агуль-насаюзнага Наркомата Аба-роны ў саюзна-рэспублікан-скі наркомат. Трэба думаць, што гэта ўзмоцніць увагу рэспублік таксама да паста-ноўкі ваеннага абвучэння ў школах і ў вышэйшых вучэ-бных установах, што нам не-абходна. Пры такім стано-вішчы стварэнне вайсковых фарміраванняў у рэспублі-ках, якіх састаўных часткаў Чырвонай Арміі, сыграе сваю немааважную сганю-чую ролю.

Як гэта адаб'ецца на нашай Чырвонай Арміі? Ці будзе гэта садзейнічаць яе ўмацаванню, росту яе ма-гутнасці? Да, у гэтым не-можа быць сумнення. Наша армія заўсёды была блізка і дорага народам Савецкага Саюза. У ходзе Айчынай вайны яшчэ больш умацці-лася любоў народаў СССР да сваёй арміі, і яшчэ больш сільнай і ўсеагульнай стала горадасць савецкіх лю-дзей паспехамі і гераізмам Чырвонай Арміі. (АПЛА-ДЫСМЕНТЫ). На самай справе. Хто не бачыць, якую слаўную барацьбу ве-дзе наша армія за вызвален-не Украіны, за вызваленне Беларусі? Хто не цэліць усёй душой таго, што ро-біць Чырвоная Армія для падрыхтоўкі блізкага выз-валення Літвы, Латвіі, Эсто-

ніі, Малдавіі, Карэла-Фін-скай рэспублік? (ПРАЦЯГ-ДЫ І АПЛАДЫСМЕНТЫ). Хто не памятае аб тым, што савецкія войскі спаслі Азерб-айджан, Грузію і Арменію ад нашэсця германскага фа-шызма? (АПЛАДЫСМЕН-ТЫ). Хто не праслаўляе ў савецкім народзе нашу ар-мію за тое, што яна адста-ла нашу саліду— Маскву, учыніла разгром немцаў пад Сталінградам, перайшоўшы ў наступленне па ўсёму фронту, абараніла Ленін-град, поўнасьцю зыла з яго блокаду і гоніць зараз пал-чышчы ворага з роднай зям-лі не даючы яму перадышкі? (БУРНЫЯ, ПРАЦЯГЛЫЯ АПЛАДЫСМЕНТЫ). Хто, акрамя зачуманых фашыз-мам, не зразумееў цяпер, што Чырвоная Армія выконвае вельмі важную місію не толь-кі ў адносінах сваёй Радзі-мы, але і ў адносінах усіх дэмакратычных краін, якія змагаюцца за сваю чэсць, свабоду і незалежнасць су-роду смардэльнай небяспекі з боку фашызму? (АПЛА-ДЫСМЕНТЫ). Хто, дзлей, не ведае аб тым, што рабо-чыя і работніцы нашых за-водаў і фабрык, што сяля-не і сялянкі ў калгасах, што наша інтэлігенцыя, што ўсе савецкія людзі гатовы ад-даць для ўмацавання магут-насці Чырвонай Арміі ўсе свае сілы, што сваёй сама-адданай працай яны на справе выконваюць сваё доўг перад Радзімай, перад гераічнай Чырвонай Арміяй? (ПРАЦЯГЛЫЯ АПЛАДЫС-МЕНТЫ).

Стварэнне вайсковых час-цей рэспублік павінна пел-лушыць далейшаму ўмаца-ванню нашай арміі, як абаронніцы нашай Радзімы, як надзейнай апары Савецкага Саюза. Ворагі Савецкага Саюза могуць не сумнява-цца, што ў выніку гэтых нов-ых вайсковых фарміраван-няў сілы нашай дзяржавы яшчэ больш умацуюцца. Гэта заставіць іх надзей-на быць пасцярэжней. Гэта нове ўвасабленне мацней-чай дружбы народаў Савец-кага Саюза будзе садзейні-чаць далейшаму росцу аўта-рытэта нашай краіны і ў в-іках народаў Усходу і Заха-да. (АПЛАДЫСМЕНТЫ).

Пераўтварэнне Наркомзамежсправы

Не меншае значэнне мае пераўтварэнне агульнасаюз-нага Наркомзамежсправы ў саюзна-рэспубліканскі нар-комат.

Да ўтварэння Савецкага Саюза, на раду з Нарком-замежсправы РСФСР, існа-валі Наркомзамежсправы на Украіне, у Беларусі, Гру-зіі, Арменіі, Азербайджане, якія ў пэўных выпад-ках падтрымлівалі знешнія зносіны з іншымі дзяржава-мі. У першы перыяд, калі наша дзяржава яшчэ не бы-ла сабраная ў адну агульна-саюзную дзяржаву, а саста-яла з разрозненых частак,—паміж асобнымі савецкімі рэспублікамі і замежнымі дзяржавамі быў заключан рад дагавораў і саглашэ-нняў. У некаторых выпадках прадстаўнікі РСФСР атры-

малі спецыяльныя паўна-моцтвы ад іншых савецкіх рэспублік для ўдзельніцтва ў міжнародных нарадах і для заключэння дага-вораў з іншымі дзяржа-вамі ад імя ўсіх або не-калькіх савецкіх рэспублік. Тав. Сталін гаварыў на I-ым агульнасаюзным З'ездзе Со-ветаў, што тады „савецкія рэспублікі, хаця і дзейнічалі разам, але ішлі асобна, зайняты перш за ўсё пытан-нем свайго існавання“. На першай стадыі гэта было немінула.

Пры ўтварэнні СССР, у адпаведнасці з агульнай во-ляй саюзных рэспублік, бы-ло вырашана аб'яднаць у адным цэнтры справу знеш-ніх зносін з замежнымі (Працяг гл. на 2-ой стар.)

ПРАЦЯГ ДАКЛАДА ТАВ. В. М. МОЛАТАВА

дзяржавамі. Тады быў створан агульнасаюзны Наркомат Замежных Спраў, які атрымаў права Наркомза-межспраў асобных савецкіх рэспублік. З той пары і да нашых дзён савецкая дзяржава была прадстаўлена за граніцай праз агульнасаюз-ных дыпламатычных прад-стаўнікоў. Дагаворы і са-глашэнні з замежнымі дзяр-жавамі заключаліся таксама толькі ад імя Саюза. Гэта было неабходна для пэўна-га этана развіцця нашай дзяржавы і дало свае ста-ноўчы вынікі, умацаваўшы дзяржаву і высокую падня-шы яе роль у міжнародных справах. (АПЛАДЫСМЕН-ТЫ).

Але і тады, яшчэ на партыйным з'ездзе ў 1923 го-дзе, тав. Сталін гаварыў: „Нацыянальнае пытанне мы будзем ставіць яшчэ не раз, бо ўмовы нацыянальна-і міжнародныя мяняюцца і яшчэ могуць змяніцца. Я не заракаюся ад таго, што, быць можа, нам прыдзецца некаторыя камісарыяты, якія мы вліваем у саставе Саюза Рэспублік, потым раз'яднаць...“

Як лепшы знаток нацыя-нальнага пытання, не толь-кі ў нашай партыі і не толь-кі ў нашай краіне, тав. Сталін,—які разам з вялі-кім Леніным заляжылі асно-вы Савецкага Саюза,—ужо тады ўказаў, што змяненні ў міжнароднай абстаноўцы і нацыянальнае развіццё бу-дуць не раз выклікаць ар-ганізацыйныя перабудовы ў апарате савецкай дзяржавы. Іншым і нельга ўявіць сабе становішча спраў, асабліва ў такім маладым і бясстра-манячым арганізме, як Савецкі Саюз.

Цяпер пытанне аб знеш-ніх зносінах саюзных рэ-спублік ставіць інакш, чым два дзесяцігоддзі таму на-зад, калі ствараўся Савецкі Саюз. Ён вырас з жыццё-вых патрэб рэспублік і яго вырашэнне дыктуецца ін-тарэсамі Саюза, як цэлага.

Даўно прайшоў час, калі некаторыя замежныя дзяр-жавы стараліся не заўва-жаць існавання народжанай Кастрычніцкай рэвалюцыі Савецкай Рэспублікі. Цяпер, насураць, срод замежных дзяржаў расце цяга да уста-наўлення і развіцця дыпла-матычных адносін з нашай дзяржавай. Зразумела, ва ўмовах сусветнай вайны для гэтага матэрыялае асобна-нямалыя цяжкасці, але ўсё-ж і за гэтыя гады між-народныя сувязі СССР няў-хільна расшыраліся. Можна нават сказаць, што імяна за гэтыя гады міжнародныя сувязі Савецкага Саюза падняліся на новую, больш-высокую ступень. Факты агульнавядомы. Упершыню за час існавання савецкай улады мы ўстанавілі не толь-кі дружаскія, але і саюзныя адносіны з Вялікабрыта-ніяй. (ПРАЦЯГЛЫЯ АПЛА-ДЫСМЕНТЫ). Такія-ж доб-рыя адносіны ў нас уста-навіліся з Злучанымі Штата-мі Амерыкі. (ПРАЦЯГЛЫЯ

АПЛАДЫСМЕНТЫ). Ства-рылася магутная антыімпэ-раўская кааліцыя, узначаль-ваемая Савецкім Саюзам, Вялікабрытаніяй і Злучанымі Штатамі Амерыкі, ваен-нае і палітычнае значэнне якой для ўсяго круга дэмак-ратычных дзяржаў цяжка пераацаніць. (АПЛАДЫС-МЕНТЫ). Прыкладам ума-цоўваюцца дружаскія ад-носіны Савецкага Саюза з еўрапейскімі дзяржавамі мо-жа служыць выдатна заклю-чаны Савецка-Чэхаславацкі дагавор. Задачы асновы для супрацоўніцтва вялікіх і малых дэмакратычных краін не толькі ў час вайны супроць агульнага ворага, але і для пасляваеннага пер-ыяда ў імя аховы міра ад новых замахаў з боку аг-рэсіўных дзяржаў. Як выдо-мі, Маскоўская і Тегеран-ская канферэнцыі занялі віднейшае месца ў развіцці і ўмацаванні антыімпераў-скай кааліцыі. І як ніколі вя-ліка ўдзельніцтва народаў антыімпераўскага лагера ў блізкай і поўнай перамозе, у недалёкіх ужо сумесных знішчальных ударах саюзні-каў па агульнаму ворагу, а таксама ўдзельніцтва ў тым, што ў гэтай сумеснай ба-рацьбе загартуецца саюз і дружба антыфашысцкіх краін. (АПЛАДЫСМЕНТЫ).

І усё-ж нельга сказаць, каб гэты агульны, станоўчы ход развіцця міжнародных сувязей Савецкага Саюза мог поўнасьцю ахапіць не толькі агульна-саюзныя пат-рэбы, але і рознастайныя і расчучыя патрэбы саюзных рэспублік у знешніх спра-вах. Месца, напрыклад, нямае спецыфічных гаспа-дарчых і культурных пат-рэб у саюзных рэспублік, якія не могуць быць у поўнай меры ахоплены агульнасаюз-ным прадстаўніцтвам за гра-ніцай, а таксама дагаворамі і саглашэннямі Саюза з ін-шымі дзяржавамі. Гэтыя нацыянальныя запысы рэспублік могуць быць лепш задаволены пры дапамозе прамых зносінаў рэспублік з адпаведнымі дзяржавамі. Раз-умеюцца, патрабуюцца спе-цыяльныя канкрэтныя рас-працоўка пытанняў гэтага рода ў агульнасаюзных і рэспубліканскіх орга-нах. Нельга таксама адмаўляць, што патрабуюцца некаторы час, каб наладзіць гэту знешнюю дзейнасць рэспуб-лік. Такія пытанні вырашаюць не па шаблону. Бясспрэч-на, аднак, тое, што пытан-не аб выхадзе на знешнюю арэну дзейнасці пазбы-ўжо для рада рэспублік жыццёвае значэнне. Неаб-ходна, нарэшце, прызнаць, што гэта не толькі ў інта-рэсах тых або іншых асоб-ных саюзных рэспублік, але і ў інтарэсах усёй справы расшырэння міжнародных сувязей і ўмацавання супра-цоўніцтва СССР з іншымі дзяржавамі, што так важна ў час вайны і што дася-гае нават таксама ў пасля-ваенны перыяд.

Вось падстава, на якіх

следзе прызнаць неабхо-дным пераўтварэнне Нарком-замежспраў з агульнаса-юзнага ў саюзна-рэспублі-канскі наркомат. Калі ў пер-шы перыяд існавалі толькі рэспубліканскія Наркомза-межсправы, а ў другі толь-кі агульнасаюзны Нарком-замежспраў, то цяпер На-родны Камісарыят Замеж-

ных Спраў павінен ператва-рыцца ў больш складаную і разгалінаваную арганізацыю — у саюзна-рэспубліканскі наркомат.

Мне застаецца нялягога даваць аб нашай дыпла-матычнай практыцы. Пры-ходзіцца канстатаваць, што адсутнасць спецыяльных указанняў у Савецкай Кан-

стытуцы ў адносінах права-саюзных рэспублік на аб-меж прадстаўніцтвамі з ін-шымі дзяржавамі і на знеш-нія зносіны падчас вытла-чэння ў прамую страту інтарэсам савецкіх рэспуб-лік і Савецкага Саюза ў цэлым. Пэўна ўстамае да-паўняць паслужыць да лік-відацыі такога рода фактаў.

Новы шаг уперад у вырашэнні нацыянальнага пытання

Пятаю ўстамае пераўтвар-энне Наркомзамежспраў і Наркомата Абароны з'яў-ляецца новым этапам упе-рад у вырашэнні нацы-янальнага пытання ў Со-вецкім Саюзе. Гэта пера-ўтварэнне знаходзіцца ў прамой адпаведнасці з пры-яцымі нашай Ленінска-Сталінскай нацыянальнай палітыкі. Правадзненне та-кого рода мерапрыемстваў у цяперашні час азначае, што савецкая дзяржава дас-ягнула новай ступені свай-го развіцця, ператвараючы-ся ў больш складаную і поў-накроўную арганізм. У гэтым нельга не бачыць новае свед-чанне вялікага значэння со-цыялістычных прынцыпаў арганізацыі Савецкага Са-юза.

У дакладзе на з'ездзе Савецкага, які зацвердзіў Канстытуцыю СССР у 1936 годзе, тав. Сталін так аха-рактарызаваў перамогу на-цыянальнай палітыкі савец-кай улады, забяспечыўшую поспех утварэння многа-нацыянальнай дзяржавы на базе сацыялізму:

„Адсутнасць эксплуата-тарскіх класаў, з'яўляючых-ся асноўнымі арганізатарамі міжнародна-нацыянальнай бойкі; ад-сутнасць эксплуатацый, культурніцкай узямлі не-давер'я і распальваючай нацыяналістычнай страсці; наяўнасць ва ўладзе рабо-чага класа, які з'яўляецца ворагам усякага нараба-шчэння і верным носьбітам ідэі інтэрнацыяналіз-ма; фактычнае ажыццяўле-не ўзаемнай дапамогі наро-даў ва ўсіх абласцях гаспа-дарчага і грамадскага жыц-ця; нарэшце, росквіт нацы-янальнай культуры народаў СССР, нацыянальнай па-форме, сацыялістычнай па-зместу,—усе гэтыя і падоб-ныя фактары прывялі да таго, што змянілася ў кор-ні аблічча народаў СССР, злікла ў іх пачуццё ўзаем-нага недавер'я, развілося ў іх пачуццё ўзаемнай дружбы і наладзілася, та-кім чынам, сапраўднае брацкае супрацоўніцтва на-родаў у сістэме адзінай савецкай дзяржавы.

У выніку мы маем цяпер у паўне складзеныя і выт-рымліваюць ўсе іспытаны многа-нацыянальную сацы-ялістычную дзяржаву, тры-валасці якой ніяка-б па-зайздросціць любяць нацы-янальная дзяржавы ў любой частцы свега“. (ПРАЦЯГ-ЛЫЯ АПЛАДЫСМЕНТЫ). З той пары прайшло яшчэ 7 год,—і які год! Хутка тры год, як мы відзім Вялікую

Айчынную вайну з герман-скім фашызмам і яго стюз-нікамі, выкарыстоўваючы ў барацьбе з Савецкім Са-юзам матэрыяльныя і люд-скія рэсурсы амаль усёй Еўропы. Гэта было новым і прытым самым сур'ёзным іспытаннем для нашай мно-ганацыянальнай дзяржавы. Але і гэта іспытанне з час-цю вытрымаў Савецкі Саюз.

У 26-ую гадавіну Кастры-чніцкай рэвалюцыі тав. Сталін у такіх словах падвёў вынік апошняму перыяду:

„Усе народы Савецкага Саюза аднадушна паднялі-ся на абарону свайой Радзі-мы, справядліва лічычы су-часную Айчынную вайну агульнай справай усіх пра-цоўных без адрознення на-цыянальнасці і вераспява-дання. Цяпер ужо самі гіт-лераўскія палітыкі бачыць, як безнадзейна глупымі бы-лі іх разлікі на раскол і сутычкі паміж народамі Со-вецкага Саюза. ДРУЖБА НАРОДАў НАШАЙ КРА-ІНЫ вытрымала ўсе цяж-касці і іспытаны вайны і яшчэ больш загартавалася ў агульнай барацьбе ўсіх савецкіх людзей супроць фашысцкіх захопнікаў“. (АПЛАДЫСМЕНТЫ).

У гэтым,—па словах тав. Сталіна,—адна з рашаючых крыніц сілы Савецкага Са-юза.

Падвядзём вынікі. Правадзячы ў сучасных умовах буйныя дзяржаўныя пераўтварэнні, мы павінны, зразумела, паставіць пытан-не аб тым, як гэта адзаве-цца на Чырвонай Арміі і на яе глыбокім тылу ў краіне. Інакш казучы, ці робім мы шаг да ўмацавання або да аслаблення СССР?

Усё сказанае вышэй дае магчымасць даць на гэта пытанне пэўны адказ.

Пераўтварэнне Нарком-замежспраў і Наркомата Абароны, выдзяляючае з расшырэння задач і функ-цый саюзных рэспублік унутры краіны і за яе межамі, не толькі не су-пыраць інтарэсам ума-цавання нашага Саюза, а наадварот, прапозіцца ў імя і для далейшага ўмаца-вання нашай вялікай дзяр-жавы. (ПРАЦЯГЛЫЯ АП-ЛАДЫСМЕНТЫ). З моцна-га ўтварэння Савецкага Саюза Канстытуцыя забя-спечыла саюзным рэспублі-кам такое вышэйшае вяр-хняе іх суверанічнае праў-я права свабоднага выхад-у з СССР. Але чым далей, тым больш народы Савецкага Саюза праікаюцца і іскра-нем жыць у цеснай дружбе

паміж сабою, дапамагаць друг другу і ісці разам праз усе іспытаны падкі-раўніцтвам савецкай улады. (АПЛАДЫСМЕНТЫ). Пры-знаенне з боку Саюза факта ўзрослых патрэб рэспублік у іх дзяржаўным будаўні-цтве, уключаючы і знешнюю дзейнасць і законадаўчае забеспячэнне гэтых патрэб рэспублік, толькі ўмацоў-вае брацкія адносіны наро-даў нашай краіны і яшчэ паўней раскрывае гістарыч-ны сэнс існавання Савец-кага Саюза ў вакач народаў Усхода і Захада.

Неабходна, далей, пры-знаць, што новы шаг уперад у вырашэнні нацыянальнага пытання ў СССР мае вялі-кае значэнне з пункту глед-жання ўсяго прагрэсіўнага чалавецтва. У перыяд, калі германскі фашызм—гэта гор-шае дзеішча імперыялізма! — падняў галаву і развязаў сусветную вайну, каб ду-шыць суседзяў, знішчаць свабодныя дзяржавы і на-вязваць сваю разбойніцкую імперыялістычную палітыку другім народам Еўропы, а затым і народам усёго све-та,—новы поспех у правя-дзенні Ленінска-Сталінскай нацыянальнай палітыкі ў со-вецкай дзяржаве будзе мець асабліва важнае між-народнае значэнне. Гэты шаг савецкай улады будзе новым маральна-палітычным ударам па фашызму і яго чалавечаченавісціцкай палі-тыцы, раскрыве воракай ін-тарэсам свабоднага нацыя-нальнага развіцця народаў. Савецкі Саюз і яго саюзні-кі пасляваў ужо б'юць фа-шызм, які навізаў гэту вай-ну, прыбліжаючы тэрміны яго поўнага ваеннага раз-грому. Але мы ведаем, што ваенным разгромам фашыс-цкіх сіл нельга абмежаваць-ся. Патрэбна, каб маральна-палітычны разгром фашыз-ма таксама быў даведзен да канца. (ПРАЦЯГЛЫЯ АП-ЛАДЫСМЕНТЫ). Гэтаму, мы ўпэўнены, будуць з поспехам садзейнічаць тыя дзяржаўныя пераўтварэнні ў Савецкім Саюзе, якія за-раз прадстаўляюцца на ва-шні зацвердженне.

І выражаю ўпэўненасць, што Вярхоўны Совет пра-дэмакратуе аднадушна савецкіх людзей у вырашэн-ні пытання аб прапаўва-ення дзяржаўных пераўтвар-эннях. (БУРНЫЯ, ПРА-ЦЯГЛЫ АПЛАДЫСМЕН-ТЫ, УСЕ ўСТАЮЦЬ)

Аказаны рэдактар
М. К. АСТАПЕНКА.